

2022-08-18
U2022/02771**Utbildningsdepartementet**Totalförsvarets forskningsinstitut
164 90 Stockholm

Uppdrag att genomföra en studie

Regeringens beslut

Regeringen ger Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att genomföra en studie avseende dels utländskt ägande och investeringar inom utbildningsväsendet, dvs. barn- och ungdomsutbildning, kommunal vuxenutbildning (komvux), yrkeshögskola och högskoleutbildning, dels utländska investeringar inom folkbildningen. Syftet är att belysa risker samt att bidra till ökad kunskap och en bättre bild av utländskt direkt och indirekt ägande inom det svenska utbildningsväsendet och utländska investeringar inom folkbildningen. Även risker förenade med donationer eller samarbeten inom utbildningsområdet ska belysas. Denna kunskap är en förutsättning för att säkerställa att samhällsviktig verksamhet och samhällets funktionalitet inte påverkas eller utnyttjas av utländska stater och aktörer med intressen i strid med demokratiska värderingar, principen om människors lika värde, grundläggande fri- och rättigheter och rättsstatens principer.

Myndigheten ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om arbetet med uppdraget. FOI ska senast den 28 april 2023 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Vid genomförandet av uppdraget bör FOI föra en dialog med Statens skolinspektion, Universitetskanslersämbetet, Myndigheten för yrkeshögskolan och Folkbildningsrådet.

För uppdraget får FOI under 2022 använda 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2022 uppförda anslaget 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena

utbildning och forskning. Medel som inte har använts för avsett ändamål under 2022 ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Skälen för regeringens beslut

Avreglering och konkurrensutsättning av samhällsviktig verksamhet har inneburit att delar av de verksamheter som är viktiga för det svenska samhällets funktionalitet inte längre står under direkt offentlig ledning med konsekvenser för möjligheten till insyn och offentligt inflytande. Sådana verksamheter bedrivs och förvaltas i stället i stor utsträckning av enskilda aktörer och kan därmed vara tillgängliga för investeringar. Strategiska uppköp eller investeringar som görs i företag som bedriver verksamhet inom samhällsviktiga sektorer kan också innebära risker. Det gäller särskilt när investeraren har koppling till slutna, odemokratiska och antagonistiska stater.

En samhällsviktig verksamhet kan definieras som en verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet, jfr Identifiering av samhällsviktig verksamhet: Lista med viktiga samhällsfunktioner (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2021).

Barnomsorg och utbildning är en samhällsviktig verksamhet. Den verksamhet som bedrivs inom utbildningsväsendet har flera olika huvudmän. Både kommuner och enskilda kan vara huvudmän för förskolan, fritidshemmet, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och yrkeshögskolan medan enbart kommuner kan vara huvudmän för komvux. Privata utbildningsanordnare förekommer på entreprenad inom komvux. Regioner får under vissa förutsättningar vara huvudmän för vissa utbildningar. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Staten är huvudman för universitet och högskolor, men det finns också ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet. Inom yrkeshögskolan finns fyra typer av huvudmän: statliga, kommunala, regioner och privata anordnare. Inom folkbildningen driver såväl regioner som ideella organisationer folkhögskolor.

Det finns i dag inte något som hindrar att t.ex. företag som bedriver utbildning, eller ägarföretag som i sin tur anordnar utbildningar, ägs eller köps upp av aktörer som direkt eller indirekt företräder främmande makt

med en inriktning som står i direkt motsats till svenska intressen. Om stora delar av en samhällsviktig sektor som t.ex. skolväsendet finansieras genom utländskt kapital kan verksamheten bli starkt beroende av andra stater och aktörer, med åtföljande risker. Aktörer med en agenda i strid med grundläggande demokratiska värderingar skulle t.ex. kunna utöva inflytande över utbildningens inriktning och innehåll.

Utbildningsväsendet och folkbildningen är ett fundament för det svenska demokratiska samhället, där barn, unga och vuxna inhämtar och utvecklar kunskaper och värden för fortsatt utbildning, kommande arbetsliv och som invånare i Sverige. För att utbildningsväsendet ska kunna fullgöra sin uppgift krävs en stark demokratisk kontroll av verksamheten.

Mot denna bakgrund bör en studie genomföras avseende utländskt ägande och investeringar inom utbildningsväsendet och utländska investeringar inom folkbildningen samt risker förenade med donationer eller samarbeten inom utbildningsområdet. FOI har genom tidigare regeringsuppdrag utvecklat en metodik för att kartlägga utländska investeringar i samhällsviktiga verksamheter.

På regeringens vägnar

Lina Axelsson Kihlblom

Ylva Eresund Rosing

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Försvarsdepartementet/MFU
Finansdepartementet/BA
Myndigheten för yrkeshögskolan
Statens skolinspektion
Universitetskanslersämbetet
Folkbildningsrådet